

2014:65

Polemanska trädgården

Projektrapport, 2014

Anna Rabow

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2014:65

Polemanska trädgården

Projektrapport, 2014
Färingtofta socken, 1044
Klippan kommun
Skåne län

Anna Rabow

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx

www.regionmuseet.se

© 2014 Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
E-rapport 2014:65

Omslagsfoto: Polemanska huset sett från vägen.
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

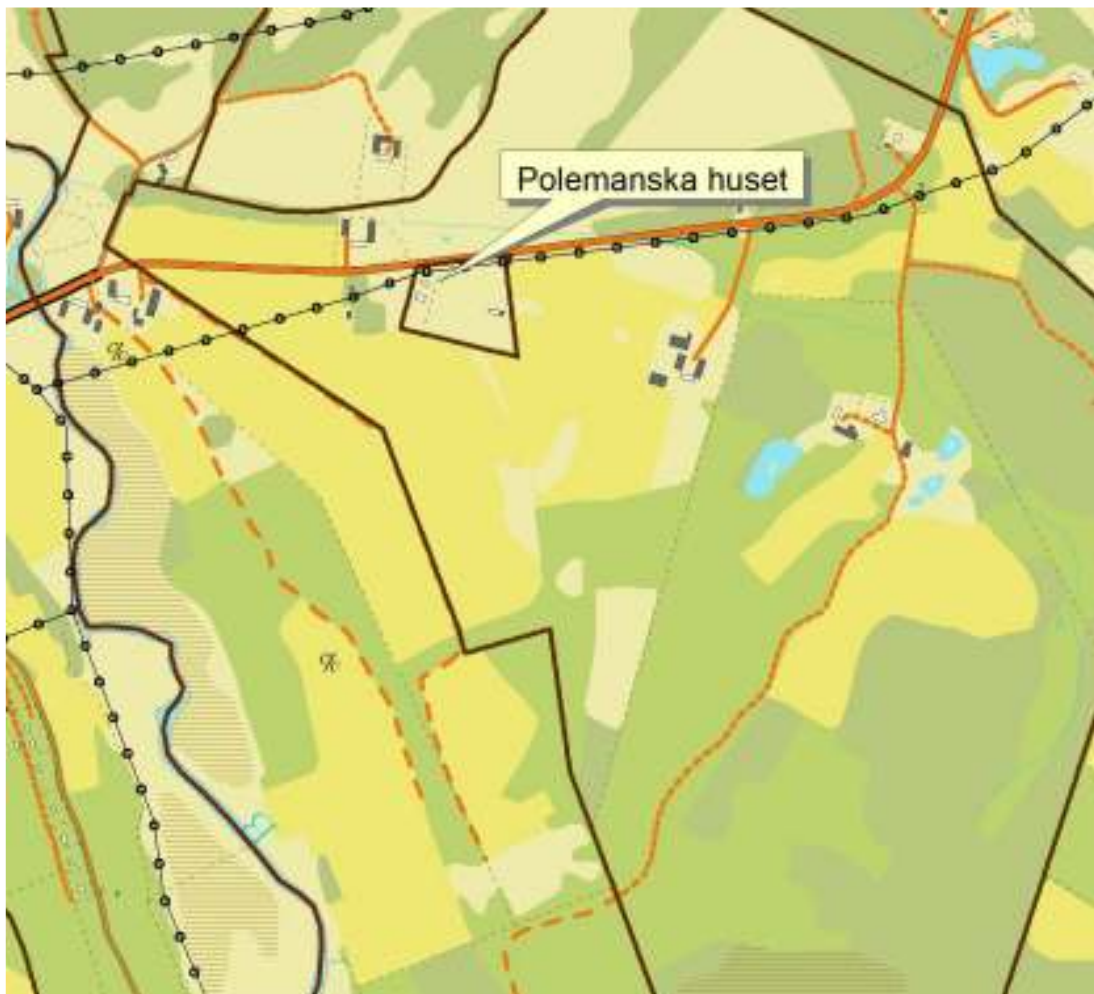
Polemanska trädgården

Innehåll

Sammanfattning av utförda åtgärder	5
Administrativa uppgifter	5
Inledning	5
Historik	6
Östra Forestad och undantaget	6
Hembygdsföreningens regi	9
Åtgärder	11
Omgärdsnigen	11
Mittgången upp till huset	12
Perennrabatterna längs norra sidan	13
Rabatter närmast huset	15
Rundeln	16
Rosenrabatten	18
Gång/gräsmatta längs med husets norra sida	20
Kaffegrottan	20
Köksträdgård	22
Ängen	24
Träd och buskar	25
Trädgårdsaktiviteter	26
Referenser	29
Bilaga – växtlistor	30

Polemanska huset ligger i Östra Forestad som ligger i Klippans kommun.

Polemanska huset ligger öster om än i Östra Forestad och tillhör Färingtofta socken.

Sammanfattning av utförda åtgärder

Arbetet med den Polemanska trädgården utgör en del av det Leaderprojekt som har genomförts under år 2014. Trädgården till Polemanska huset har inventerats och förslag till trädgårdens utformning har utarbetats i samarbete med trädgårdsgruppen och dess ledare, Gunnel Lindahl.

Administrativa uppgifter

Objekt	Polemanska huset, Östra Forestad 8:11
Socken	Färingtofta
Kommun	Klippan
Leader beslut	2013-4974
Regionmuseets dnr	K12.20-522-14, 1044
Beställare	Riseberga-Färingtofta Hembygdsförening
Trädgårdsgruppsledare	Gunnel Lindahl, Riseberga-Färingtofta Hembygdsförening
Entreprenör/utförare	Trädgårdsgruppen, ledd av Gunnel Lindahl
Antikvarisk expertis	Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne genom Anna Rabow
Projektid	2014-02-06 till 2014-12-31
Rapportgranskning	Helene Stalin Åkesson, Regionmuseet, Ingegerd Hagelin, Torgel Hagelin och Gunnel Lindahl

Inledning

Riseberga-Färingtofta Hembygdsförening har från senhösten 2013 och hela 2014 drivit ett Leaderprojekt kring Polemanska huset med Regionmuseet Kristianstad som medverkande och projektledare. I projektet har ingått flera delar, 3D-animering av huset, renovering av fasaden, inrättade av toalett, strukturering av arkivet samt inventering och renovering av trädgården. Huset ägdes av släktforskaren Nils Poleman som år 2006 donerade sitt omfattande släkt- och hembygdsarkiv till hembygdsföreningen. År 2008, året efter Nils Polemans död, donerade arvingarna även hans fastighet med hus och trädgård till hembygdsföreningen. Målet med projektet är att det Polemanska huset och dess trädgård ska bli en mötesplats som är öppen för alla boende i bygden och övriga besökare. Huset och trädgården ska vara en arena där människor kan mötas för att använda historien samt bygga samverkan och gemenskap tvärs över generationer.

För vidare information om hela Leaderprojektet: *Polemanska huset – En pool för möten över generationer*, projektrapport 2013-2014, Rapport 2014:67, Helene Stalin Åkesson i samarbete med Riseberga-Färingtofta Hembygdsförening.

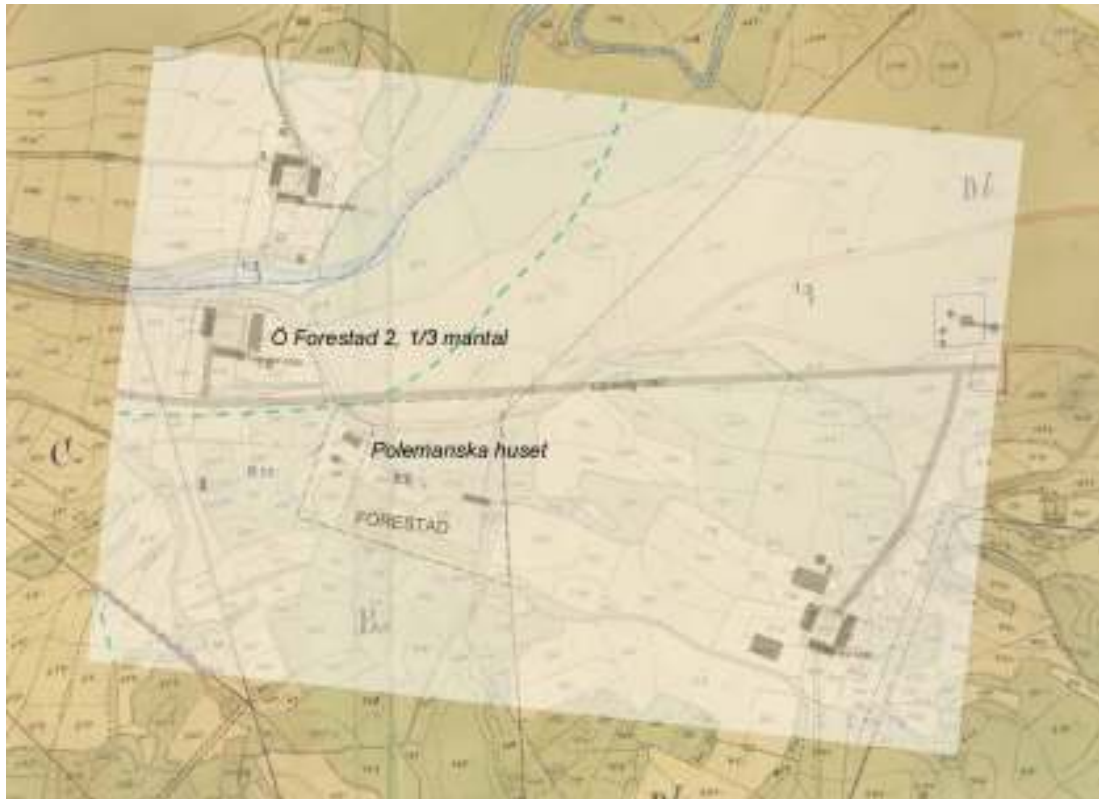
Västra och Östra Forestad på skånska rekognoseringskartan från 1812-20. Rönneå meandrar sig fram och korsar vägen som går från Röstånga och mot nordost. Ö Forestad nr 2, 1/3 mantal motsvaras av gården ovanför F:et i "Öst: Foresta".

Historik

Östra Forestad och undantaget

Polemanska huset ligger i Östra Forestad, på södra sidan av vägen mellan Röstånga och Färingtofta. Östra Forestad tillhörde Färingtofta socken medan Forestad eller det som på äldre kartor kallades Västra Forestad, som ligger på andra sidan Rönneå tillhörde Riseberga socken. Båda socknarna ingår idag Klippans kommun vars gräns till Svalöv går väster därom. Rönneå meandrade sig igenom det småskaliga och bitvis skogiga landskapet där gårds- och torpbebyggelsen än idag ligger spridd. Namnet Forestad berättar om ortens plats då engelskans *ford* betyder vadställe. Vadstället över Rönneå utgjorde en betydelsefull del av farleden mellan Landskrona och Hässleholm, ända fram till att bron byggdes.

Äldre kartor från trakten visar att byarna bestod av endast några få gårdar som låg med god marginal från varandra och många byar eller platser bestod av endast en gård. Så sent som på 1720-talet ska Östra Forestad ha delats i två gårdar. Enligt den skånska rekognoseringskartan, som upprättades ett sekel senare, fanns sammanlagt sex gårdar. Två av gårdarna benämndes Norrlycke och Annarp. I skifteshandlingarna nämns ett antal kvarnar och på kartan ovan kan tre kvarnsymboler urskiljas.

Skifteskartan från 1836 och en modern karta med den ungefärliga placeringen av det Polemanska huset och dess tomt. Länsvägen genom Forestad har rätats ut men gårdarna ligger kvar på sina platser. Vägen gick tidigare norr om gård nr 2.

Vid laga skifte, som genomfördes 1835-45, delades större delen av byns mark upp i tolv fastigheter med sammahängande ägor. Skifteskartan visar hur marken före skiftet var uppdelad i små oregelbundna lyckor, alla med olika beskaffenhet. Det Polemanska huset uppfördes år 1860 som undantagshus till den intilliggande gården Östra Forestad nr 2, 1/3 mantal. Skifteskartan visar att den mark som numera tillhör undantagshuset troligtvis bestod av två åkerstycken och två ängstycken. Den sydöstra delen utgjorde en del av det som kallades Annarpsbacken.

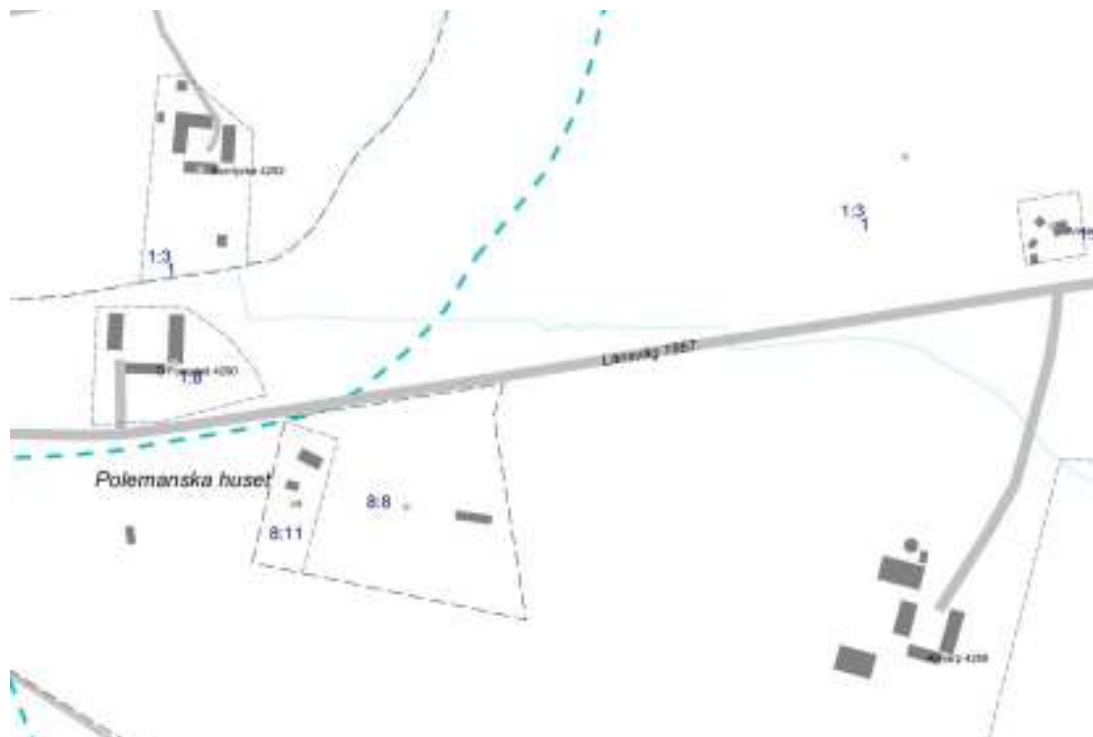
Undantagshuset uppfördes som ett typiskt bålehus med stolpverk, liggtimmer och halmtak av Per Nilsson, ägaren till gård nr 2, 1/3 mantal och dennes hustru Johanna Mattisdotter. Samma år som huset uppfördes, år 1860, vigdes deras son Emanuel Nilsson med Anna Cecilia Pålsdotter. De övertog gården och bosatte sig där medan Per och Johanna bodde på undantaget, troligtvis resten av sina liv. Per dog 1868 medan Johanna levde ända till slutet av 1800-talet. Emanuel och Anna Cecilia köpte så småningom även gården Östra Forestad 3 där de bosatte sig med tre av sina barn. På grund av ett kostsamt projekt att räta ut ån kom de på obestånd. Det slutade med att de fick sälja sina gårdar och från 1903 hyrde de undantagshuset. Genom löpande avbetalningar blev de dock så småningom ägare till själva huset.

På häradskartan från 1910-talet kan det Polemanska huset ses tillsammans med sin trädgård. Uthuset hade inte byggts och marken tillhörde Ö Forestad nr 2 som låg närmast i väster.

Emanuel och Anna Cecilia levde på undantaget fram till 1919 respektive 1925. Deras dotter Ida flyttade hem till sina föräldrar och såg till dem under deras sista år i livet. Ida bodde sedan där tillsammans med sin bror Viktor, som varit en tid i Amerika där han bedrev skrädleri, under större delen av sitt liv. Sedan de ärvt en summa pengar från en bror renoverades huset med ny brädklädsel och eternittak. De köpte även loss husets mark som är på 2788 kvm. Viktor och Ida levde enkelt och bedrev hönseri i ett senare uppfört höns hus. Det gjordes om till bostad och hyrdes ut tillsammans med 300 kvm mark från och med år 1945.

Viktor dog 1947 och Ida bodde kvar fram till 1964 då hon sålde huset och marken till sin brorson Nils Poleman. Forestad hade en särskild betydelse för Nils som under hela sitt liv spenderat varje sommar hos sin faster och farbror. (Hans far Anton Palemon Emanuelsson ändrade sitt efternamn till Poleman genom att kasta om bokstäverna i Palemon. Det var på den tiden inte ett helt ovanligt namn och stavades Palaemon på latin och kom av det grekiska Palaímon som betyder liten havsgud.) Nils bodde därefter i huset varje sommar och var fri att ägna sig åt det han älskade mest, sin hembygd. Han bedrev forskning genom att vandra omkring i bygden och prata med folk och hans anteckningar är talrika. Till vardags var han jurist och arbetade som kronofogde.

Det Polemanska huset med tomten, huset, hönsbuset och utedasset utmarkerade.

Då Nils syskon reagerade på att de inte fått ta del av arvet överlät han vardera en tredjedel av huset och marken till dem. När bröderna dog överläts hans del till systemens barn. Nils såg även till att köpa tillbaka hönsbuset och uthuset som tidigare sålts till en av arrendatorerna. Fastigheten var återigen samlad men ägobilden var splittrad. Efter Nils Polemans bortgång år 2007 valde arvingarna att donera fastigheten till Riseberga-Färingtofta Hembygdsförening.

Hembygdsföreningens regi

Vid hembygdsföreningens övertag 2008 hade huset stått oanvänt under en lång period. Nils Poleman hade under slutet av sitt liv inte kunnat ta hand om huset, delvis på grund av problem med synen. Då huset drabbades av flertaliga inbrott togs möblerna bort och huset stod till slut tomt. Trädgården hade växt igen och framför huset fanns hög växtlighet. Vittnesmål berättar att man inte kunde se huset från vägen och att man knappt kände till det, på grund av all växtlighet vid huset. En teckning från 1982 visar att det utmed trädgården, som avgränsades av ett staket, stod en rad av träd. Det fanns även en gran och en trädrad utmed uppfarten i väster. Även foton från 1970-talet visar en något vildvuxen trädgård. Gräsmattan är högväxt, vidare kan en rabatt på framsidan med en syren vid dess ände, bestånd av prästkragar och en rad av björkar urskiljas. Då Nils Poleman ägnade sig åt bygdeforskning torde han inte haft något stort intresse av trädgårds-skötsel, han ska bara ha bott här några veckor om sommaren.

Emanuel och Anna Cecilia sitter utanför huset som de flyttade till 1903. T.h: Huset som det såg ut omkring 1930, omgärdat med staket och grind. Bilden är beskuren.

Då hembygdsföreningen tog över huset fanns en ambition att återställa trädgården i dess forna skick. Men frågan var hur den hade sett ut en gång i tiden och vilken tid som var möjlig att återskapa. Den tid som enligt föreningen är trädgårdens glansdagar är tiden före förfallet, under Idas tid. Hon kom till huset omkring 1920 och levde här fram till 1960-talet då Nils Poleman tog över. Frågan är vad som fanns kvar från den tiden och vad som eventuellt fanns sedan tidigare. Strukturer så som stengårderna och stenterrasseringen utmed trädgårdens gräns i nordväst tillkom troligen efter skiftet och i samband med att huset byggdes. Andra strukturer har varit mer dolda men framkommit varefter tomten röjts.

Förutom trädgården i sig självt finns det få uppgifter om hur trädgården sett ut. De flesta idéer om hur trädgården skulle renoveras eller anläggas bygger på äldre foton, berättelser och befintliga rester i trädgården. Som stöd har man använt sig av litteratur om skånska trädgårdar och traditionellt växtmaterial. Även trädgårdsgruppens, och övrigas i hembygdsföreningen, egna kunskaper om äldre trädgårdar och erfarenheter från sina egna trädgårdar har varit till stor hjälp.

Regionmuseets roll har varit att samla in kunskap om den Polemanska trädgården och ge råd och stöd vid utformningen av trädgården samt vid val av växtmaterial. Åtgärderna har inte inneburit någon regelrätt restaurering av trädgården då det centrala i projektet har varit skapandet av en plats där alla kan vara delaktiga.

Nils Poleman besöker undantaget med sitt barnbarn omkring 1970. På bilderna kan man se att björkallén, på båda sidor om uppfarten och som Anton Poleman planterade, är högväxt.

Polemanska trädgårdens framsida idag med stenterrasseringen och rabatterna. Björkarna är ersatta med nya som står utmed stengärdet i väster.

Åtgärder

Omgärdningen

Tomten omgärdas i öster, söder och väster av ett stengärde. Innanför gärdet står, främst på den södra sidan av fastigheten högväxta träd bestående av ekar och björkar. Generellt har tomten under senare delen av 1900-talet varit väldigt lumrig och det vittnar de två foton från 1970-talet om. Anton Poleman ska ha planterat en björkallé under sin levnadstid och den är riktigt högväxt på bilderna. Medlemmar i föreningen berättar om hur trädgården låg inbäddad i grönska och att man egentligen inte såg huset från vägen. Björkar blir normalt sett inte äldre än omkring femtio år varför de för några år sedan ersattes med nya. Flera andra stora träd har röjts bort på tomten. Nya björkar står längs stengärdet och uppfarten i väster och på den motsatta sidan i öster.

Stengärden var i den skånska trädgården den dominerande hägnadsformen, främst i steniga trakter och i nordöstra Skåne där det skogiga landskapet inte är lika utsatt för blåst. Traditionellt sett har träd inte planterats vid stengärden, de har tillkommit efterhand. På ängen i söder utgör de dock ett naturligt inslag.

T.v: Gångens avsats framför husets huvudentré och t.h. ses avsatsen vid gångens slut. Gången är lagd med små kullerstenar. Vid gångens slut står två olonbuskar som stod där redan innan hembygdsföreningen tog över.

Stengärdet bör, ur kulturhistorisk och praktisk synpunkt, regelbundet rensas från sly. Nya träd bör planteras en bit in från stengärdet.

På äldre bilder syns också ett staket som verkar ha gått längs terrasseringen som löper utmed trädgårdens norra och nordvästra sida. Staketet stöttades av stolpar och uppfarten hade en bred dubbelgrind. En separat grind torde ha funnits till mittgången. En staketrest av en stolpe finns i det nordvästra hörnet.

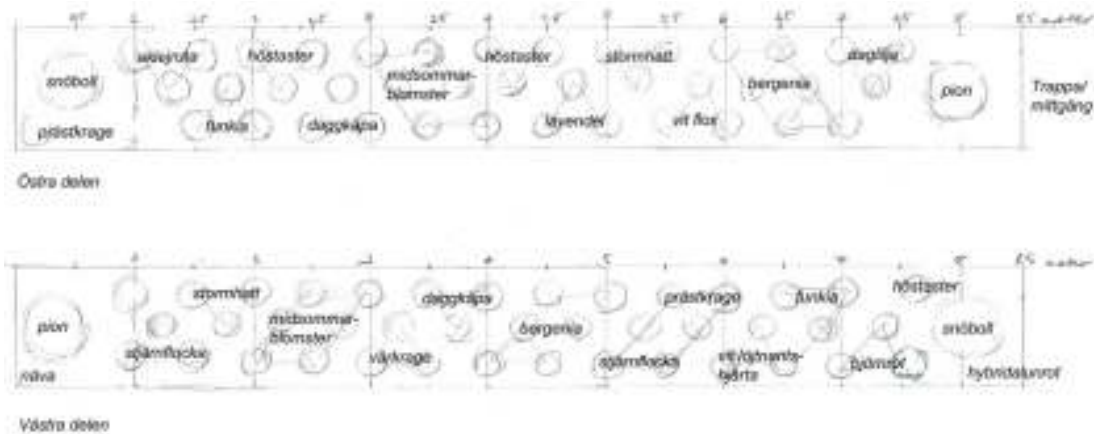
Mittgången upp till huset

Den kullerstenslagda mittgången upp till huset är den enda stensatta gången i trädgården. Den är centralt belägen och löper från stenterrasseringen vid parkeringen och till trappavsatsen framför husets huvudentré. Gången utgör tillsammans med de stensatta rabatterna utmed huset den viktigaste strukturen i trädgården och ingår i dess symmetriska uppbyggnad. Avsatsen består av en stor huggen fältsten och vid gångens slut vid stenterrasseringen finns en likadan sten.

Gången var övertäckt med jord fram tills för några år sedan när medlemmar i trädgårdsgruppen började att gräva fram trappavsatsen. På 1970-talsfoton är gången också övertäckt, en försänkning i gräsmattan kan möjligen skönjas.

Då marknivån på båda sidor om gången är betydligt högre har det funnits en diskussion hur dessa kanter ska vara utformade. Närmast huset är det inte så stor skillnad mellan gångens och gräsmattans nivå men mot stengärdet finns stora skillnader. Hur kanterna en gång varit utformade är inte känt. Trädgårdsgruppen planterade några funkior men de verkade inte trivas då marken dräneras här. Ett problem är att hålla jorden på plats så att gången hålls fri från jord.

Ett förslag är att så kanterna med gräs, på så sätt hålls jorden på plats. Det är troligen den mest praktiska lösningen, både ur skötsel- och tillgänglighetsaspekt. Den kullerstenslagda gången har ett kulturhistoriskt värde i sig då den har en bearbetad och fin utformning. Den behöver inte någon smyckning och paradrabatten bör förbli framför huset. För att avhjälpa nivåskillnaderna *kan* gräsmattans mark banas av något ner mot gången och/eller gången höjas. På årets sista arbetsmöte hade man för avsikt att så gräs med skänkta frön längs stengången.

Skiss över den norra perennrabatten, efter en inventering 2014-08-18. Förändringar kan vara gjorda efter inventeringen.

Perennrabatterna längs norra sidan

Rabatterna längs med huset löper drygt två meter ut från fasaden och längs med hela den norra sidan. De är uppdelade i två delar, en på vardera sidan av trappavsatsen mittför huvudentrén. Rabatterna är omkring en meter breda och åtta meter långa och kantas av sten. De kan ses på två äldre bilder, en från tidigt 1900-tal och på två foton från 1970-talet. På det äldsta fotot syns två perenner med ljusa blomställningar och en låg liten rund buske. På det andra fotot är rabatterna delvis igenväxta men två buskar flankerar trappavsatsen och en större buske finns där staketet tog vid. Av perennerna är det bara prästkragar som går att urskilja.

Perennrabatten utgör tillsammans med mittgången den viktigaste strukturen i trädgården och har troligtvis varit en paradrabatt och bör därför bevaras. Det enda som finns kvar av rabatterna är den rikliga mängden prästkragar och en del av stankanterna. Under de senaste åren hade rabatten blivit delvis omgrävd och fått ny växtlighet varav det mesta kom från trädgårdsgruppens egna trädgårdar.

Under våren 2014 grävdes rabatten om, växterna togs upp och sorterades, jorden rensades och förbättrades med ny plantjord, stenarna rätades ut och kompletterades varefter växterna planterades. Det sammanställdes en lista på vilka växter som kunde planteras och en ritning gjordes över hur de skulle stå. Efterhand har både listan och planteringen förändrats varför det ursprungliga förslaget vad gäller växtval och placering delvis frångåtts. Ursprungsidén med en buske i vardera ände och plantor grupperade om tre eller sex har dock behållits.

Vid växtvalet har man utgått från vilka växter som fanns och kan ha funnits under 1900-talets första hälft, det vill säga traditionella växter. Växter som ansågs kunna återplanteras var hjärtbergenia, lupin, vårkrage, praktlysing och prästkrage. Växter som ansågs kunna komplettera växligheten var kinesisk kärleksört, höstflox, näva, stjärnflocka, dagglila, dagglila, lavendel, funkia och stormhatt, snöboll och buxbom eller idegran. Praktlysing och lupin utslöts då de har ett rykte om att sprida sig lätt. Den senare återfinns dessutom vid husgaveln.

I den östra rabatten planterades från vänster ovan räknat: prästkrage, funkia, höstaster, daggkäpa, midsommarblomster, luktaster, lavendel, strombatt, vit flox, hjärbergenia, daglilja och pion.

I den västra rabatten planterades från vänster ovan räknat: näva, pion, stjärnflocka, stormbatt, midsommarblomster, vårkrage, daggkäpa, hjärtbergenia, stjärnflocka, prästkrage, vit fjänrikshjärta, funkia, björnrot, höstaster, snöboll och alunrot.

Rabatterna längs husets norra fasad (t.v) och den västra gaveln har trädgårdsgruppen skapat. Bilderna är tagna när lupinerna blommar i slutet av maj 2014.

Se föteckning över perenner och vårlökar i rabatterna i bilagan.

Rabatter närmast huset

Rabatterna utmed husets norra sida och västra gavel är tillkomna under de senaste åren. De kantas av en rad med natursten från tomten. Rabatten är inte ursprungliga och på äldre foton finns det bara gräs här. Växterna som består av libbsticka, fingerborgsblomma, lupin, prästkrage och lilja är planterade av trädgårdsgruppen.

Då rabatterna inte är ursprungliga och man numera både återskapat parad-rabatten en bit från huset och planterat en rundel är det inte nödvändigt att behålla den norra rabatten. Ett förslag är att behålla vissa växter så som libbsticka och fingerborgsblomma och så igen med gräs eller stenlägg resten av rabatten. Stenen som finns längre ut i gräsmattan kan användas för detta syfte. Stenarna ska luta något från huset så det sker en avrinning från husets grund. Stensättningen bör vara omkring 40 cm bred.

Gör rundade hål för libbsticka, fingerborgsblomma och andra växter som kan vara kvar och kanta med de befintliga stenarna. Libbstickan bör enligt tradition vara placerad vid trappan. Andra förslag på växter är löjtnantshjärta som trivs i skugga, stockros som kan stå torrt eller fingerborgsblomma som är tvåårig. Om flera växter planteras bör de placeras någorlunda symmetriskt. Låga växter kan stå under fönstren medan höga bör stå mellan fönstren.

Den västra rabatten längs gaveln kan dock behållas då det inte finns någon annan växtlighet på denna sida.

I slutet av september planterades ett stort antal vårlökar längs husets gavlar. Se vidare i bilagan om vårlökar. Här sattes främst små vårlökar, i form av snödroppar, krokus, blåstjärna och vårstjärna. Från början var det tänkt att tusentals lökar skulle sättas men det reducerades till ett par hundra. Lökarna planterades med lite benmjöl. Vårlökarna köptes på *Weibulls Trädgårdsbutik* i Lund.

Trädgårdsgruppen (Lill-Britt, Gunnel, Torgel, Henny och Karin) arbetar en dag i april 2014 med att rensa ogräs och plantera om i rundeln. Bilden är tagen av trädgårdsgruppen.

Rundeln

Rundeln med perenner och vårlökar på den västra sidan av mittgången är ett tillägg som gjorts av trädgårdsgruppen. Någon rundel har troligtvis inte funnits i trädgården förut. De flesta perenner kommer från gruppens egna trädgårdar. Växterna var från början satta pö om pö, utan någon egentlig plan. Rundelns mitt var från början markerad med en pion som omringades av sticklingar av buxbom. Pionen och vårlökarna har, till skillnad från det andra växtmaterialet, köpts.

I de påkostade och stora allmogeträdgårdarna var det vanligt med en rundel en bit från huset. Den var oftast kantad av en häck. I många trädgårdar är rundeln borttagen och ersatt med gräs och då gången också är borttagen finns det inte några spår kvar av den.

För att få en bättre struktur och tätare plantering planerades den noggrant och grävdes om. Alla plantor togs upp, jorden rensades från ogräs och förbättrades med kompostmull varpå plantorna sattes tillbaka. Kompostmullen kom från NSR:s avfallsanläggning i Åstorp och är en naturprodukt tillverkad av grenar och annat trädgårdsavfall från parker och trädgårdar. Även i rundeln gjordes återplanteringen efter en skiss som Regionmuseet upprättade. Växtmaterialet består nästan helt av växter från den Polemanska trädgården och från trädgårdsgruppens egna trädgårdar. Man har varit väldigt mån om att alla växter ska vara äldre sorter och många av medlemmarna har egna trädgårdar med äldre växtmaterial.

Överst: *T.v. ses kinesisk kärleksört, bergklint i förgrunden, t.h. anisisop, renfana, praktbetoika och akleja i förgrunden.*
Nedan: *T.v. ses strävklint, stormhatt och midsommarblomster i förgrunden, t.h. ses anisisop och lite av tremastarblomman.*

Rundelns slutliga utseende har modifierats efterhand varför den ursprungliga skissen inte har följts. Man har varit tvungen att plantera om vartefter förutsättningarna förändrats. En del växter har man inte fått tag på, andra har medlemmar inte velat ha och en del har inte passat eller tagit sig. Pionen i rundelns mitt har flyttats till den långsgående rabatten då den måste ha mer ljus och inte hög växtlighet omkring sig. Buxbomssticklingarna såg först inte ut att ta sig och flyttades till köksträdgården. Två buxbomsklot planterades på var sin sida om mittgången.

Principen för rundeln har varit att placera hög växtlighet kring dess mitt så som iris, höstflox, prästkrage, renfana, höstanemon och aklejruta. Utanför det kan man plantera något lägre växtlighet så som stormhatt, axveronika, stjärnflocka, anisisop och stor blåklocka. Längst ut kan kinesisk kärleksört, praktbetoika, strävklint, midsommarblomster, blågull och bergklint planteras. Generellt sett är det mycket perenner som blommar i blått, violett och rosa. Gult har man varit restriktiv med då den färgen kan bli väldigt dominerande. Från början fanns endast renfanan men i slutet av säsongen planterades en höstrudbeckia in, skänkt vid en växtloppisen av Röstånga Hembyggsförening. Se växtförteckning i bilagan.

Rundeln och gräsmattan framför huset, en dag i slutet av juli 2014. Bilden är tagen av trädgårdsgruppen.

Växterna har så långt det varit möjligt planterats med tre plantor på varje ställe. Den kinesiska kärleksörten som står längst fram behöver dock bara en lagom stor planta, likaså aklejan kan fungera som utfyllnadsväxt där det är tomt. Det stora exemplaret av den kinesiska kärleksörten som står längst i söder kan delas då den är väldigt stor i förhållande till de andra växterna.

Vid nyplantering eller flyttning av växter bör man även i fortsättningen hålla sig till äldre och hårdiga arter. Färgskalan bör begränsas till de befintliga färgerna i violett, rosa och blått. Även bladverkets färgskala bör vara jämnt grön då denna färg var vanligast förr. Mörka, ljusa, silvriga och variegerade bladverk bör undvikas. Blommornas och bladens form är viktiga för intrycket. Skira blommor och bladverk är att föredra framför stora eller skarpa blad.

Rosenrabatten

I den Polemanska trädgården har det inte påträffats några rosor. Rosor hör dock hemma i en gammal trädgård och då många föreningsmedlemmar saknat detta inslag har en del rosor planterats här. Bland annat har några exemplar av en vit ros som ursprungligen sades vara Finlands vita ros planterats längs stenterrasseringsen i norr. Det har också planterats en rosa gammaldags ros vid köksingången. Den rosen kommer från Ballingstorp som drivs av Skånes Hembygdsförbund. Tanken är att hembygdsträdgårdarna ska knytas ihop. Det är även tänkt att det ska planteras en vit ros från Ruveröds Kvarn, som ägs av hembygdsföreningen.

Rosenrabatten som planterades i slutet av september. Längst bak står Lennarts "mormorsros", i den mellersta raden från vänster står 'Rose de Rescht', 'Majalis Foecondissima' och 'Honorie de Brabant'. I raden längst fram står 'Duchesse de Roban', 'Officinalis', 'Agatha Incarnata', 'Madame Boll' och 'Félicité Parmentier'.

Rosorna planerades att planteras för sig, varmed en ny rabatt togs upp. Det nordöstra hörnet av trädgården valdes ut för detta syfte. En yta på 4 meter i vardera riktningen från hörnet grävdes upp. Gräset togs bort och marken rensades från sten och ogräs. En av björkarna som stod i hörnet drogs bort med traktor. Ny jord lades på och de nya rosorna planterades i rosjord.

De nya rosorna valdes ut efter noggranna överläggningar om vilka rosor som är lämpliga, passar tillsammans och vilka trädgårdsgruppen anser är fina. För att färgprakten inte ska bli alltför spretig valdes endast rosa rosor, från mörkt rosa till ljusrosa och ett par spräckliga varianter. För att blomningssäsongen ska bli så lång som möjligt valdes även ett par remonterande och sena sorter. Dessa rosor köptes på rosenbutiken *Flora Linnea* i Helsingborg. Ytterligare en ros kommer från Lennart Svenssons trädgård och går under namnet mormorsros. Det är en rosa gammaldags ros och det kan vara en 'Aimable Amie'. Då den enligt Lennart kan bli väldigt stor, omkring 3-4 meter placerades den längst bak. De som inte beräknas bli riktigt lika stora och är mörka spräckliga sattes i den andra raden. De som blir omkring 1,5 meter placerades längst fram. För att begränsa rosornas utbredning eller tillväxt går de utmärkt att beskära efterhand. Buskrosor ska beskäras tidigt om våren. Se vidare vilka rosor som valts i bilagan på sidorna 34-35.

Den vita rosen vid stenterrasseringen bör flyttas så att den inte sprider sig in i stenmuren. De kan antingen stå på den norra sidan av kaffegrottan, vid hönshusets östra gavel eller vid utedasset.

Rosor och stockrosor vid köksingången längs den södra fasaden. T.h. rosenbäcken vid stenterrasseringen i norr. Längst till höger står en lövfällande blommande buske som har flyttats till hörnet av gräsmattan, vid infarten.

Det finns också två buskrosor på båda sidor om förrådsporten och även de är engångsblommande gammaldags sorter med rosa blommor. De är planterade av Gunnel Lindahl och härstammar från en gammal handelsträdgård i Varberg, och är troligen sorten 'Aimable Amie'. Vid husknuten står även en ljusgul stockros.

Gång/gräsmatta längs med husets norra sida

Idag finns det inte några gångar utmed huset, hela markytan är täckt med gräs. På ett äldre foto syns en smal grusgång som löper en bit från huset. Närmast huset är det gräs och på andra sidan gången finns perenner. Sedermera har gången blivit stenlagd och när skötseln av trädgården avtagit har gången täckts med gräs. Förutom mittgången finns det inte några andra gångar och var den här gången slutar och börjar är oklart. I skogsbygderna var det i de enklare trädgårdarna vanligast med gångar av gräs.

Det är oklart huruvida gången har någon fortsättning och den har under de senaste decennierna varit täckt med gräs. För att underlätta skötseln kan man låta gången vara täckt av gräs även i fortsättningen. Att ha en rabatt, en smal remsa med gräs och en gång längs med perennrabatten blir tämligen svårskött. Att täcka hela ytan med grus blir å andra sidan för brett då avståndet mellan huset och rabatten är över två meter.

Kaffegrottan

En kallmurad kaffegrotta i sten finns på den östra gaveln av huset. Fram till i år 2014 har det växt ett stort bestånd av brännässlor och vildhallon på båda sidor om kaffegrottan. Ett foto från omkring 1930 visar att man satt här och drack kaffe. På bilden sitter bland andra Anton Poleman, Nils Poleman, Ida Emanuelsson och Bengt Poleman vid ett dukat träbord och på trästolar. Nils Poleman sitter på en stol av enepinnar. Ett par stolar och ett bord av enepinnar finns bevarade

Kaffegrottan som den såg ut efter att det mesta av slyet rensats bort, våren 2014.

inne i huset men är i dåligt skick. På bilden ser man stenpartiets hörn, stengärdet i bakgrunden och någon form av gles växtlighet uppe på grottans krön. Växterna har långa spröt som skulle kunna vara vildhallon.

I den skånska trädgården ersatte kaffegrottan bersån och liknade denna genom att den var rund. Den var dock oftast lägre och fungerade som en kombinerad sittplats och stenparti. Kaffegrottan placerades avsides, i något av trädgårdens hörn eller längs en långsida. Sten var en viktig beståndsdel i den skånska allmogeträdgården och de av naturen märkligt formade stenarna kom till sin rätt i ett stenparti. Då det inte var meningen att man skulle sitta helt exponerad i solen var kaffegrottan ofta inramad av någon grönska. Sedumarter och ormbunkar var vanliga växter i ett stenparti.

Kaffegrottan var i behov av renovering varför man under hela våren och hösten 2014 grävde upp och rensade bort brännässlor och vildhallon. I september hade man rensat bort så mycket att stenarna kunde rättas till och inne i grottan lades ett par extra rader av sten som hittats på tomten under arbetena med trädgården. Till det grova arbetet anlätades två byggmästare som arbetade med att lava sten i tre timmar. Efter det lade Gunnel upp ett skift till. Uppe på kaffegrottans avsats planterades stor vintergröna (*Vinca Major*) och strutbräken (*Matteuccia struthiopteris*). Plantor av Murreva (*Cymbalaria muralis* 'Alba' och *Cymbalaria muralis* 'Rosea') stacks in mellan stenarna i muren. En rosenkvitten, ursprungligen från den längsgående rabatten, flyttades till avsatsens norra sida. I det södra hörnet

Kaffegrottan efter att den restaurerats, rensats och nyplanterats med strutbräken, vintergröna, murreva och vårlökar.

sattes några jordgubbsplantor och röda tulpanlökar av sorten *Tulipa* 'Pretty Woman'. Uppåt kanten, mellan strutbräken och det vilda, grävdes det ner några knölar av getrams från Gunnels trädgård. Slutligen stoppades det ner ett antal vintergäckslökar.

En del vildhallon bör sparas, om inte på kaffegrottan, så gärna strax intill denna, till exempel söder om den. För övrigt bör kaffegrottan även i fortsättningen rensas från skott av nässlor och vildhallon. Det bör helst ske så tidigt som möjligt på säsongen, innan de hinner sprida sig. Förutom vildhallon och de planterade växterna passar även låga sedumväxter på grottans krön. Finlands vita ros kan flyttas från stengärdet till den norra sidan av grottan. Resten av marken bör sås igen med gräs.

Köksträdgård

En köksträdgård ska ha funnits på den södra sidan av huset, Anton Poleman ska ha hjälpt sin syster Ida att anlägga en köksträdgård. Då det är ett soligt och vindskyddat torde det ha varit ett bra läge för odling här. Det fanns dock inte kvar något av den mer än en mur som kan ha ingått i anläggningen då den ger lä och värme. Invid muren står även två fläderbuskar, de kan ha markerat kökslandet men de kan också ha ramat in en sittplats. Här, bakom husknuten är det lä och det är dessutom nära till köket vilket är praktiskt. Muren var hotad då det skulle grävas nya avloppsledningar till den nya toaletten i huset.

Köksträdgården på baksidan, september 2014. Vinbär, krusbärs, örtkryddor, lavendel och buxbom har planterats.

Marken närmast huset på den södra sidan sluttade något mot huset. Det fanns en överväxt stenkant, en bit från huset längs hela den södra sidan, som hade utgjort en terrassering.

Vid ledningsgrävningen passade man på att schakta av marken så att marknivån sänktes något och lutningen justerades. Även marken längs husets östra gavel banades av något. Terrasseringen grävdes fram och det visade sig finns en rad med sten längs hela kanten. Det fanns även ett parti, precis vid köksutbyggnadens sydöstra hörn, med kullersten, lagd som mittgången på andra sidan huset.

Muren sparades dock och grävningen utfördes en bit bort. I och med att muren inte togs ner fick även fläderbuskarna stå kvar. Fläderbuskarnas nyttofunktion gör att de passar särskilt bra här, samtidigt som även de ger skydd mot vind och insyn. Den matjord som togs tillvara vid grävningen användes till köksträdgården som anordnades efter regionmuseets skiss. Det lades även på ny jord som köptes. En uteplats arrangerades invid muren och köksträdgården förlades intill uteplatsen. Uteplatsen består av gräs och kökslandet delades in i sektioner för bärbuskar, örtväxter och andra perenna växter som inte kräver årlig plantering utfördes. I kökslandet planterades cikoria (*Chicorium intybus*), citronmeliss (*Melissa officinalis*), grekisk oregano (*Origanum vulgare* ssp *hirtum*), isop (*Hysopus officinalis*), kryddtimjan (*Thymus vulgaris*), spansk salvia (*Salvia lavandulifolia*).

Örtväxterna köptes in från Gyllsjö Bär & Fukt vid Klippan. Även persilja, en rad med buxbom och en rad med lavendel planterades. Lavendeln är samma

Det så kallade hönsbuset (t.v.) och uthuset (t.h.) och dess växtlighet utgör bakgrund för både köksträdgården vid huvudbyggnaden och ängen.

sort som planterades vid rosenhörnan, *Lavandula angustifolia* 'Hidcote Blue'. De bärbuskar som planterades var en vit vinbärsbuske (*Ribes* 'Vit Jätte'), en svartvinbärsbuske (*Ribes nigrum* 'Öjebyn'), en röd krusbärsbuske (*Ribes* Grossularia-gruppen 'Hinnonmäki Röd'). Lavendeln, bärbuskar och växterna till kaffegrottan köptes från även dessa buskar kom från Gyllsjö Bär & Fukt.

Ängen

Den södra delen, särskilt den sydöstra delen har så länge hembygdsmedlemmarna minns benämnts som äng. Enligt skifteshandlingarna till kartorna från 1836-45 benämndes denna del som äng men marken beskrivs med ordet grusmylla. Den kallas tillsammans med angränsande delar för Annarpsbacken. Annarps gård ligger öster om Polemanska huset och höjden sträcker sig en bit öster ut. Från ängen har man vidsträckt utsikt åt söder.

Idag består ängen av gräs och träd, främst björkar och ekar som står längs utkanten. Då ängen inte har brukats som en äng på många år har den inte längre en så mager ängsflora med typiska växter som hör hemma i äldre tiders ängs- och betesmarker. Marken är förhållandevis näringsrik med en hel del frodiga växtarter. Det växer bland annat hallon, smörblomma, rölleka, johannesört, maskros, måra, nässla och någon flockblomstrig, som eventuellt är hundkex. Enligt gamla häradskartan från 1910-talet användes marken som åker vilket kan vara en del i förklaringen till varför marken är näringsrik.

För att sköta ängen har en slätterbalk köpts in och den ska användas för att slå ängen en gång om året och göra gångar. Sommaren 2014 gick några av medlemmarna en slätterkurs som Regionmuseet höll i. Man har också strött ut ängsfrön som skänkts från naturreservatet vid Kungsmarkens naturreservat utanför Lund som ska vara en av Sveriges förnämsta ängsmarker. Enligt skogsstyrelsen som hävdar Kungsmarken har denna mark hävdats i två tusen år.

Ängen sett mot huset och norr. Invid tomten finns telefonstolpar i trä som bidrar till den ålderdomliga känslan.

Innan man kan njuta helt av en gammaldags äng kommer det att krävas ganska mycket arbete. Först och främst måste man arbeta med avmagring av jorden genom avslagning och borttagande av gräs. Det bör göras varje år och flera gånger per säsong är nog att rekommendera i början. Kanske bränning kan göra nytta om det görs enligt konstens alla regler.

Träd och buskar

I trädgården har det enligt de gamla fotona funnits ett träd som står på den västra sidan av trädgården. Trädgårdsgruppen hade därför en önskan att plantera ett träd här. Det träd som syns på bilderna är inte så stort och det går inte att se vad det är för en sorts träd mer än att det är ett lövträd. Därför valdes ett träd som kan ha funnits i äldre trädgårdar, ett krikon (*Prunus domestica* ssp. *insititia*). Krikon är en underart till plommon. Krikon har håriga, torniga kvistar och växer ofta som snåriga buskage. Krikon har dessutom mindre frukter än plommon, de är ganska runda och vanligen blåaktiga med en sten som sitter fast i fruktköttet. Det finns hybrider mellan plommon eller krikon och slån och krikon kan dessutom lätt förväxlas med både körsbärsplommon och vildapel. Den förra skiljs genom kala tunnare glansiga blad med trubbigt sågad kant, kala blomskåp och klotrund röd eller gul frukt och den senare skiljs genom naggade eller trubbigt tandade bladkanter.

Ängen mot söder. I augusti slogs ängen med slätterbalk och fröerna från Kungsmarkens naturreservat spreds ut av Torgel.

Plommon är ganska vanlig i södra Sverige och påträffas ofta förvildad eller kvarstående i bebyggda trakter. Underarten krikon är i vissa trakter vanligare än huvudunderarten, plommon, eftersom den ofta använts som grundstam på vilken förädlade plommonsorser ympats in. Då de mer känsliga plommonymparna dör lever ofta grundstammen kvar under lång tid. Både plommon och krikon är kända sedan medeltiden.

Krikonet planterades på den västra sidan av trädgården, nära stenkanten. En vanlig bondsyren planterades i höjd med krikonträdet, på den västra sidan om infarten längs med stengärdet. Valet av buske utgick från fotona från 1970-talet där det ser ut att stå en syren vid den västra rabattens kortsida. Syren är en gammal kulturväxt som sannolikt har funnits på tomten. I det nordöstra hörnet, utanför stengärdet, precis vid infarten finns ett stort syrenbuskage vilket tyder på att det inte är ett främmande inslag i Polemanska trädgården. Krikon och syren inköptes på Gyllsjö Bär & Frukt.

På tomten finns det en hel del sly och buskage, främst längs utkanterna av tomten och vid hönshuset och utedasset. Även dessa hus och platser kan användas för plantering och bidrar till rumsbildning i trädgården. En ros eller perenn invid en husknut kan utgöra fond till resten av trädgården. Övergången mellan den kultiverade trädgården och ängen med vilda växer blir därmed mer tydlig.

Trädgårdsaktiviteter

Förutom att trädgårdsgruppen haft möten och arbetsdagar i trädgården har de också vidgat sina vyer genom att skapa nya kontakter och göra utflykter. Dessa aktiviteter har medfört att gruppen fått ökad kunskap om trädgårdshistorik och trädgårdsskötsel. Ett utökat kontaktnät innebär att de fått kontakt med professionella trädgårdskunniga och lokala odlare, vilket i sin tur leder till ett ökat medvetande om vad som görs i den Polemanska trädgården. Här nedan ges några exempel på vad trädgårdsgruppen gjort under år 2014.

Fåtöljer som placerats på ängen med underbar utsikt över fälten. Höstrudbeckian vid muren invid uteplatsen och kökslandet.

4 april

Besök i Stora Tibbaröd hos Birgitta och Eric Lilius som har en gammal fyrlängad gård där de skapat en gammaldags trädgård med fruktträd, buxbom, rosor och vårlökar.

2 juni

Artikel om den Polemanska trädgården publicerades i HD/NST under rubriken ”Gammal trädgård kliver fram i ljuset”.

19 Juli

Ett par av medlemmarna i hembygdsföreningens trädgårdsgrupp gick en slätterkurs som arrangerades i samarbete med Regionmuseet.

28 juli

Besök på Gunillaberg utanför Jönköping och på Rosariet vid Rosenlunds herrgård i Jönköping. Gunillaberg är en herrgård från 1600-talet med tillhörande park och trädgård.

Gunnel Lindabl som under Leaderprojektet varit ledare för trädgårdsgruppen. T.h. en bild från Birgitta Liljens trädgård i Stora Tibbaröd där trädgårdsgruppen gjorde ett besök i april.

22 september

Besök på Paul Jönsa gården, skepparhus som är byggnadsminne med återskapad trädgård, i Viken samt besök i Ulla Molins trädgård i Höganäs. Även denna trädgård är skyddad som byggnadsminne och den är skapad av Molin som hade stor påverkan på synen på trädgårdar under mitten av 1900-talet. Samma dag gjordes inköp av rosor som beställts på Flora Linnea i Helsingborg.

Övrigt

Förutom växter, jord och trädgårdsmöbler har det köpts in en hel del verktyg och maskiner, bland annat slätterbalk, trimmer, slanghållare, renshacka, knäunderlägg, blomstöd, benmjöl, etc. För redskapen arrangerades en plats i förrådet i huset. Förrådet rensades på allt gammalt bråte, tvättades och krokarna gjorda av grenklykor som redan fanns där sattes upp. Därmed har verktygen fått en prydlig plats i huset.

Vita utemöbler köptes in till uteplatsen och resten av trädgården. Ett par fåtöljer i plast från Ikea placerades på ängen varifrån man har vidsträckt utsikt.

Referenser

Litteratur

Byhistorisk tidskrift, Nr 1, 2010, Årgång 3, Polemanska huset, Forestads Byhistoriska Förening.

Flink, Maria, *Tusen år i trädgården. Från sörmländska herrgårdar och bakgårdar*, Värnamo 1994.

Hansson, Marie, *De skånska trädgårdarna och deras historia*, Lund 1997.

Ilminge, Christina, *Bevara och sköta en gammal trädgård*, Stockholm, 2002.

Minnhagen-Alvsten, Monika och Johansson, Kennet, *Arvet. Trädgårdens glömda skatter*, Kristianstad 1996.

Roshandbok, Flora Linnea, 4:e upplagan (katalog).

Hemsidor

<http://skanes-nordvastpassage.se/polemanska/>

<http://skanes-nordvastpassage.se/forestad/>

<http://linnaeus.nrm.se/flora/>

<http://floralinnea.se>

Samtal

Gunnel Lindahl, medlem i Riseberga-Färingtofta Hembygdsförening ledare för trädgårdsgruppen

Lennart Svensson, medlem i Riseberga-Färingtofta Hembygdsförening

Kartor

Skånska rekognoseringskartan, II Ö 201, 1812-20

Laga skifteskarta, Östra Forestad, Norrlyckan och Annarp Lantmäteriet, 1836-45

Laga skifteskarta, Östra Forestad, Norrlyckan och Annarp, Lantmäteriet 1836

Gamla Häradskartan, Lantmäteriet, 1910-tal

Ekonomiska kartan, 1970-tal

Lund 2015-01-28

Anna Rabow

Bilaga – växtlistor

Vårlökar

Vårlök	Latinsk benämning	Beskrivning	Plats i trädgården
Krollilja	<i>Lilium martagon</i> 'Roseum'	Gammal vild sort, 70-100 cm.	
Pingstlilja	<i>Narcissus poeticus</i> var. <i>recurvus</i>	Gammaldags vit sort, med gul och röd krona, 40 cm hög.	I de östra och västra rabatterna, bredvid trappavsatsen.
Kejsarkrona	<i>Fritillaria imperialis</i> 'Aurora' ("Solnedgångsorange")	Kan bli till 1 m hög, i djup, trivis i välränerad lätt kalk- och lerhaltig jord i soligt och vindskyddat läge.	Rundelns mitt
Vintergäck	<i>Eranthis hyemalis</i>	Flerårig ört, med knöiformig jordstam, förvildad i Sverige sedan 1870-talet, 5-10cm hög.	Kaffegrottan
Pingstlilja	<i>Narcissus</i> 'White Marvel'	Vit pingstlilja med dubbla blad, 25 cm hög.	Rundeln
Påsklilja	<i>Narcissus</i> 'Sempre Avanti'	Stor vit och orange påsklilja med traditionell form, 30-40 cm hög.	
Påsklilja	<i>Narcissus</i> 'Prototyp'	Fantastisk och ovanlig påsklilja med ljusgrön blommaoch cylindrisk aprikos kopp med ljus rosagul bas. 25-35 cm hög.	Rundeln
Påsklilja	<i>Narcissus</i> 'Ice Follies'	Crèmevita blommor med initialt smörigt gul och ryschigt kantad kopp som blekar när den åldras. 35-40 cm hög.	Rundeln
Påsklilja	<i>Narcissus</i> (megapack)	Dubbla narcisser med blandade färger. 35-40 cm hög.	Vid husets nordvästra hörn
Pingstlilja	<i>Narcissus poeticus</i> 'Actaea'	Gammaldags vit sort med gul och röd krona, något doftande. 40 cm hög.	
Pingstlilja	<i>Narcissus</i> 'Segovia'	Vit med gul krona, 10-15 cm hög.	
Liljetulpan	<i>Tulipa</i> 'Pretty Woman'	Mörkröd tulpan, 50 cm hög.	Kaffegrottan
Snödroppe	<i>Galanthus nivalis</i>	10-20 cm hög.	Längs husets norra sida
Påsklilja	<i>Narcissus</i> 'Carlton'	Gul påsklilja, vild, 40 cm hög.	
Rysk blåstjärna	<i>Scilla siberica</i>	Liten ört med fåblommig klase avklarblå, nickande blommor.	Längs husets norra sida
Armensk pärlhyacint	<i>Muscari</i> arm. 'Valery Finnes'	Ljusblå, 15-20 cm hög.	
Stor vårstjärna	<i>Chionodoxa luciliae</i>	Ljusblå, vild vårstjärna, förväxlas lätt med rysk blåstjärna men blommar tidigare, 10-15 cm hög.	Längs husets norra sida
Bägarkrokus	<i>Crocus chrysanthus</i> 'Blue pearl'	Småblommig blå krokus 8 cm hög.	
Snökrokus	<i>Crocus chrysanthus</i> 'Ruby giant'	Småblommig blå krokus, 10 cm hög.	
Snökrokus	<i>Crocus chrysanthus</i> 'Whitewell purple'	Småblommig violett krokus, 8 cm hög.	
Snökrokus	<i>Crocus chrysanthus</i> 'Barrs purple'	Småblommig violett krokus, 10 cm hög.	
Bägarkrokus	<i>Crocus chrysanthus</i> 'Prins Claus'	Småblommig krokus, lila med vit kant, 8 cm hög.	Längs husets norra sida

Rundeln

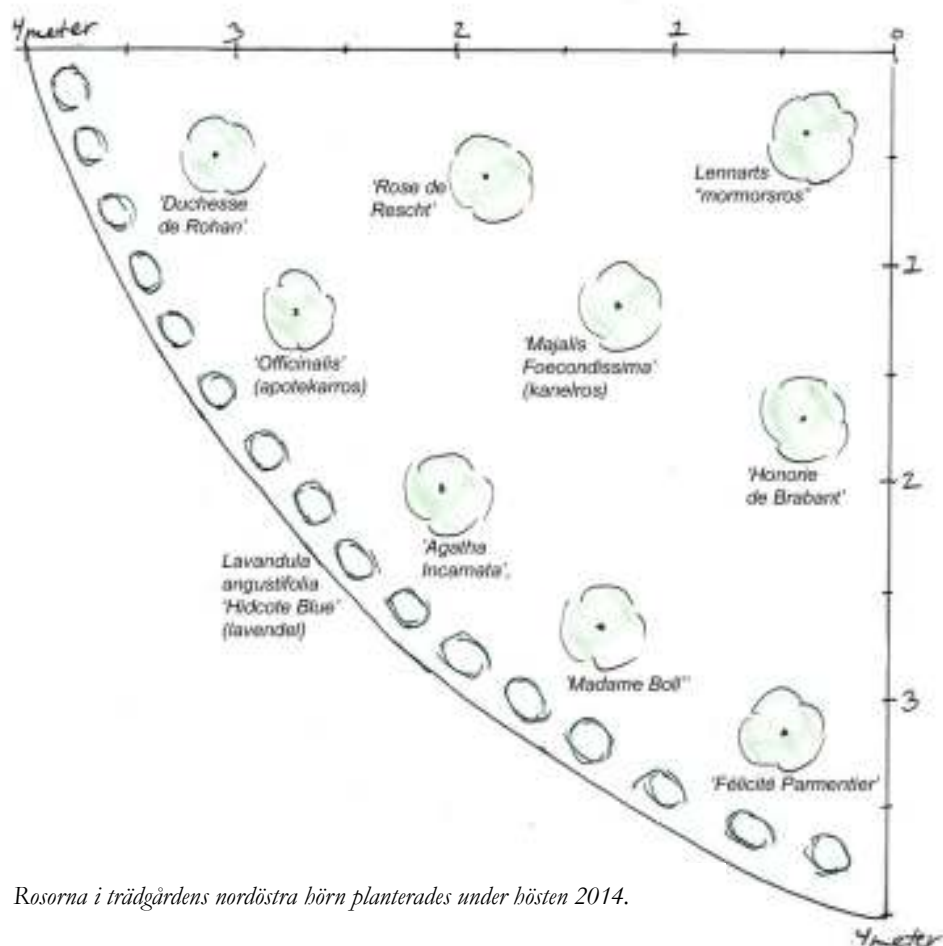
Växt	Latinsk benämning*	Beskrivning	Kommer från
Akleja	<i>Aquilegia vulgaris</i>	Flerårig ört med två- tre pardelade blad. Akleja blommor i juni-juli med vanligen blåviolettera blommor, men rosa, vita eller tvåfärgade blommor kan förekomma. Blommorna är hängande, ensamma eller i knippen med kronbladslika hylleblad och fem inre krökta sporrar. Odlade sorter är mycket variabla i färg. Akleja förekommer sparsamt i nästan hela landet. Den är ofta förvildad men det är osäkert om arten är ursprunglig i Sverige, den är dock känd sedan medeltiden och vanlig i skånska allmogeträdgårdar. Blir upp till 80 cm hög.	Gunnel
Aklejruta	<i>Thalictrum aquilegifolium</i>	Flerårig växt med graciöst grenigt växtsätt med parbladiga blågröna blad och stora lilarosa blomställningar. Blommar i juni-juli. Tillhör familjen ranunkelväxter och kan bli drygt en meter hög. Aklejrutan kommer från Europa och Asien. Den är frosthärdig men finns endast i södra Sverige. <i>Aquilegifolium</i> betyder aklejliknande blad.	Gunnel
Anisisop	<i>Agastache foeniculum</i>	Kransblommig blålila kryddväxt och perenn med doft av anis. Blir 60 cm hög och blommor i juli-aug. Bladen är nässellik och älskas av fjärilar och humlor. Kan behövas täckas under vintern och självsår sig.	Gunnel
Axveronika	<i>Veronica spicata</i>	Flerårig ört med håriga stjälkar, trubbsågade blad och mörkblå blommor i axlika klasor. Huvudunderarten axveronika (ssp. <i>spicata</i>) är inhemsk i Sverige. Silververonika (ssp. <i>Incana</i>) förekommer i odling och skiljs genom silvergrå blad. Axveronika är vanlig på Öland och Gotland, men förekommer sparsamt i Skåne och upp till Uppland. Första fynduppgift är från Gotland och Halland från 1662. Axveronika odlas som prydnadsväxt, vanligare i odling är dock underarten silververonika. <i>Spicata</i> kommer av latin och betyder ax. Blommar i juli-aug.	Gunnel
Bergklint	<i>Centaurea montana</i>	Flerårig ört som kan bli 50-60 cm hög. Lansettlika finhåriga blad och blåklintlika blå blommor samlade i en korg. Bergklint är sedan 1800-tal en odlad art som förekommer förvildad i södra och mellersta Sverige där den växer på ängar, i skogsbyn och nära bebyggelse. Blommar i juni-juli.	Gunnel
Blågull	<i>Polemonium caeruleum</i>	Flerårig ört som kan bli 60-80 cm hög med parbladiga blad. Namnet kommer av blommans blå krona och guldgula ståndarknappar. Blomning i juli-aug. Äldsta fynduppgift från 1600-talet.	Gunnel
Höstanemon (Ha)	<i>Anemone hepatica</i>	Buskig växt med skålformade blommor på höga tunna stjälkar. De rosa blommorna kan vara enkla och mer eller mindre fyllda. Art i familjen ranunkelväxter och förekommer naturligt i centrala Kina. Tålig och anspråkslös, kan bli mycket gammal. Blommar i aug-okt	Lill-Britt, Gunnel
Höstaster	<i>Aster novi-belgii</i>	Ofta lågvuxna sorter som säljs allmänt i kruka på hösten som "höstglädjeväxter", men är i själva verket perenner. Höstaster är en 20-50 cm hög tuvbildande art. Den har ganska små blommor men i gengäld är de många på den rikt förgrenade plantan. Blommar i september-oktober.	Gun
Höstrudbeckia	<i>Rudbeckia laciniata</i>	Ska ha kommit från Kanada, odlades i Sverige på 1700-talet och allmänt förekommande bland allmogen sedan slutet av 1800-talet. Den kan bli upp till två meter hög och har kallats både guldboll och dassblomma då den ofta växer invid uthus. Har varierande höjder från 70 cm till över 2 meter. De lägre sorterna är mer moderna än de högväxta. De övre och ibland också de nedersta bladen är enkla med helbräddad eller grovtandad kant. De mellersta stjälkbladen är flikiga. Höstrudbeckia blommor augusti-oktober med gula blommor. Blomkorgarna är upp till en decimeter breda, och sitter på långa skaft. Holkfjällen är talrika och örtartade, korgbotten är konvex och har styva fjäll.	Inköp

Iris (I)	<i>Iris L</i>	Flerårig ört med vågrät jordstam, svärdlika blad och stora blåviolettera blommor med yttre breda och nedböjda kalkflikar och inre mindre uppåtriktade. Blir 60-80 cm hög och blommar i maj-juni. <i>Iris</i> betyder regnbåge på grekiska. I Sverige är svärdslilja, dansk iris och strandiris bofasta. Uppskattad som trädgårdsväxt och kan förvildas, t.ex. brokiris (<i>I. versicolor</i>), trädgårdsisris (<i>I. germanica</i>) och tuviris (<i>I. setosa</i>). Andra odlade arter är de små och tidigblommande väris (<i>I. reticulata</i>) och vintergäcksiris (<i>I. danfordiae</i>).	Gun
Kinesisk kärleksört	<i>Hylotelephium spectabile</i>	Växtart som tillhör familjen fetbladsväxter från Asien, räknades tidigare till släktet fetknopp (<i>Sedum</i>). Odlade arter med detta namn är hybrider med kärleksört (<i>S. telephium</i>). Rosalila flata och stora blomställningar med blågrönt bladverk. Blir 40-50 cm hög. I handeln finns Grönt kulturarv® sorten 'Granlunda' som är insamlad på Söderslätt i Skåne och har fått namn efter gård där den odlats i över sjuttio år. Vanlig i skånska allmogeträdgårdar.	Gun
Lupin (Regnbågslupin)	<i>Lupinus x regalis</i>	Medelstor till storväxt, vanligen flerårig, ört med fingrade blad och toppställd blomklase i blått, rosa eller flerfärgad. Ca 100 cm hög, blommar i juni. Blomsterlupin (<i>L. polyphyllus</i>) och sandlupin (<i>L. nootkatensis</i>) är bofasta i Sverige medan regnbågslupin (<i>L. x regalis</i>) är en hybrid och odlas som prydnadsväxt.	Självsädd
Midsommarblomster	<i>Geranium sylvaticum</i>	Flerårig ört som kan bli drygt 50 cm hög. Dunhåriga stjälkar med körtelhår. Bladen är handflikiga med ganska breda och korta flikar. Blommar med stora violetta blommor som sitter två och två i stora knippen. Midsommarblomster är den vanligaste av våra nävor. Första fynduppgift publicerades på 1600-talet. Artnamnet kommer av latinets <i>sylva</i> (skog) och namnet midsommarblomster kommer av att den blommar vid midsommar.	Gunnel
Praktbetonika	<i>Stachys macrantha</i>	Härdig perenn med violetta blommor, 50 cm hög, blommar i juni-juli.	Gun
Prästkrage	<i>Leucanthemum vulgare</i>	Flerårig ört med vita strålblommor och gul korgbotten, kan bli 50-90 cm hög, blommar i juni. Skånes landskapsblomma och kulturmarksväxt som återfinns på öppna marker. Äldsta fynduppgiften är från 1600-talet.	Vild
Renfana	<i>Tanacetum vulgare</i>	Högväxt flerårig ört som kan bli upp till en meter hög. Renfana ser mycket speciell ut med sina gula knappformade blomkorgar och flikiga blad. Renfana är vanlig i hela landet utom i fjälltrakterna. Den växer på öppna marker, ofta i vägkanter och runt gårdar, men är också ett karaktäristiskt inslag på havsstränder. Arten är känd sedan medeltiden. Den odlade formen munkrenfana (f. <i>crispum</i>) som kallas gubbaskägg eller krusbladig renfana, är en gammaldags kryddväxt med stark doft. Blommar i juli-sept.	Vild
Riddarsporre (Storriddarsporre)	<i>Delphinium L.</i>	Flerårig, drygt en meter hög. Djupt handflikiga blad och blå blommor i mångblommiga klasar i stjältkroppen. Släktnamnet <i>Delphinium</i> kommer av grekiskans <i>delphinion</i> (delfin) och syftar på blomknopparnas form. Tre av släktets arter har påträffats förvildade i Sverige, men bara arten stor riddarsporre (<i>D. elatum</i>) är bofast. Riddarsporrar förekommer allmänt i odling som rabattväxter. Till de oftast saluförda arterna hör, förutom stor riddarsporre, fransk riddarsporre (<i>D. verdunensis</i>), kinesisk riddarsporre (<i>D. grandiflorum</i>) och eldriddarsporre (<i>D. nudicaule</i>). Av stor riddarsporre finns många hybrider och kallas trädgårdsriddarsporrar. Hybriden mellan kinesisk riddarsporre och stor riddarsporre kallas praktiddarsporre (<i>D. x belladonna</i>).	Lill-Britt
Stjärnflocka	<i>Astrantia major</i>	Flerårig ört med upptill grenig stjälk som kan bli nästan en meter hög, handflikiga blad, blommor samlade i en korglik flock vita eller rödlätta blommor omgiven av stora lansettlika svepeblad. Lätt att känna igen. Ursprungligen från Syd- och Mellaneuropa. Stjärnflocka odlas ofta som prydnadsväxt i trädgårdar och är en bra snittblomma. Blir 60 cm hög och blommar i juni-aug.	Gunnel
Stor Blålocka	<i>Campanula persicifolia</i>	Flerårig ört som kan bli nästan en meter hög. Stjälken är upprätt och har smala lansettlika blad med nedvikta, grunt naggade kanter. Blommar under högsommaren med stora, utåtriktade	Gunnel

		blommor som sitter i en fåblommig klase. Kronan är brett klocklik med ganska korta, breda flikar. Är vanlig från Skåne till Uppland. Första fynduppgift från 1600-talet. <i>Persicifolia</i> kommer av latinets <i>persicum</i> (persika) och <i>folium</i> (blad) och syftar på att bladen liknar persikoblada.	
Stormhatt	<i>Aconitum napellus</i>	Äkta stormhatt är en storväxt, flerårig ört som kan bli drygt en meter hög. Bladen är kala och djupt handflikiga och blommorna stora mörkblå som sitter samlade i rikblommiga klasar. Äkta stormhatt är en ursprungligen odlad art som sällsynt förekommer naturaliserad i Skåne och i Dalarna. Första fynduppgift är från Falun 1739. Äkta stormhatt odlas som trädgårdsväxt och en rad förädlade namnsorter finns i handeln. Blommor juli-sept. Vanlig i allmogeträdgårdarna i Skåne.	Gun
Strävklint	<i>Centaurea dealbata</i>	Korgblommig flerårig ört med parflikig strödda blad, trattformade flikiga rosen-blåröda blommor. De korgblommiga växternas familj är växtvärldens klart största med sina ungefär 25 000 arter. Ursprungligen från Kaukasien och nordöstra Turkiet, har vid vissa tillfällen förvildats hos oss, förekommer mest som prydnadsväxt. Strävklint sprider sig ganska väl från frön även i trädgården. Blir 60-70 cm hög och blommor i juni-juli.	Gun

*Benämningarna är inte alltid helt korrekta då det inte finns någon uppgift på de exakta art- och sortnamnen.

Rosor

Rosorna i trädgårdens nordöstra hörn planterades under hösten 2014.

Ros	Rosgrupp	Beskrivning	Kommer från
'Agatha Incarnata'	Galliciarosor	En engångsblommande buskros med tätt fyllda, mycket vackra och stora blommor, samlade i karaktäristiska blomställningar med upp till trettio blommor. Ljust rosa blommor med gulgrönt öga som blommor rikligt under hela juli och en bit in i augusti, vilket är något senare än andra gallicarosor. Den har ett dekorativt, upprätt växtsätt med mörkgröna, glänsande blad. Skuggtålig och hårdig. Starkt doftande med inslag av spansk körvel, myrra och bär. Troligen en hybrid mellan en gallicia och damascenerros med ursprung från Europa, före år 1811. Blir 1,2 x 1,2 m.	Flora Linnea
'Aimable Amie' – 'Mormorsros'	Galliciarosor	Rosen tros vara en 'Aimable Amie'. Det är mycket omtyckt ros med rosa blommor som är tätt fyllda med gulgrönt öga, färgen tenderar att blekna med tiden. Blommans mitt är markant mörkare än i ytterkanten. Den är rikligt blommande med upprätt växtsätt och mörkgrönt, matt och läderartat bladverk. Doften är stark med inslag av myrra och klöver. Namnet betyder omtyckt väninna på franska. Den kommer från Pronville eller Trianon och har varit i kultur sedan tiden före år 1818. Rosen antas vara en av de mest spridda typerna av oidentifierade gallicarosor i äldre svenska trädgårdar. Engångsblommande, blir 1,5 m hög och 1,2 m bred.	Lennart
'Duchesse de Rohan'	Portlandrosor	Remonterande. Portlandrosor beskrivs ibland som återblommande gallicarosor och skapades av franska rosförädlare. De tros härstamma antingen från korsningar av kina- eller gallicarosor och höstdamascener. 'Duchesse de Rohan' har ett fint bladverk, vackert växtsätt och blommorna har utsökt doft med inslag av mysk och citrusfrukt. Den är känd för sina vackra blommor med färgnyanser i rosenskärt, karmosinrött och violett under olika utvecklingsstadier och med olika färgnyanser på inre och yttre kronblad. Den har stora, tätt fyllda, skålformade blommor och doftar fikon och färsk citrusfrukt. Dess ursprung är Lévêque i Frankrike, från år 1848. Blir 1,2 m hög och 1 m bred.	Flora Linnea
'Félicité Parmentier'	Albarosor	Engångsblommande ros som också kallas "apotekarros" då Parmentier som odlat fram rosen var apotekare och roseexpert från Belgien. En välformad buske med blommor som har täta, välpackade kronblad, ljuvt rosa, senare kräm vita, skålformade och senare klotformade. Doftar äpple och persilja. Félicité betyder lycka på franska. Från tiden före 1836. Blir 1,5 m hög och 1,2 m bred.	Flora Linnea
'Honorie de Brabant'	Bourbonrosor	Remonterande ros. 'Honorine de Brabant' är en ovanlig sort med strimmiga blommor. Den har medelstora blommor, i början bollformade och sedan skålformade. Blommor rikligt i juni eller juli och på hösten med karminrosa blomknoppar och vackra, strimmiga karminrosa blommor. En ros där höstblomningen är vackrast. Doftar plommon och hallon och är skuggtålig. Dess ursprung är okänt och dess ålder likaså. Blir 1,5 m hög och 1,2 m bred.	Flora Linnea
'Madame Boll'	Portlandrosor	Remonterande ros. Ofta saluförd under namnet 'Comte de Chambord'. Blommorna är utsökt vackra, skålformade, tätt fyllda med hårt packade kronblad. Blommorna är mättat djuprosa med inslag av lila, speciellt på de yttre kronbladen. Har en angenäm doft av äpple och kanel. Uppkallad efter rosförädlarens hustru. En av våra allra populäraste buskrosor. Har funnits sedan 1843. Fin som solitär eller som häck, blir 1,2 x 1,2 meter.	Flora Linnea
'Majalis Foecundissima' – (Fylld) Kanelros	Artros/hybrid	Tidigt engångsblommande ros, därav namnet majalis. Den kanelfärgade barken har gett rosen dess svenska namn, kanelros. Karminröda, fyllda blommor som doftar björnbär. Det är en mycket gammal ros som funnits i kultur före 1597. Ett äldre svenskt namn på rosen är bukettros. <i>Rosa majalis</i> har gett upphov till flera kloner med fyllda blommor som ofta sammanförs under namnet 'Foecundissima'. Dess enastående tålighet för dåliga växtförhållande har gjort att den spridits från gamla trädgårdar och återfinns i vägkanter, hagar och längs gårdsgårdar. Då hårdigheten är bästa tänkbara har den odlats i hela landet. 2 m hög och 1,5 m bred.	Flora Linnea
'Officinalis' – Apotekarros	Gallicarosor	'Officinalis' eller Apotekarros är en engångsblommande sort som med all sannolikhet är en mutation av arten provinsros. En av de äldsta odlade rosorna, känd redan år 1500 och möjligen förd till Europa av korsriddare under 1400-talet, andra källor hävdar att den fanns redan på 800-talet. Ofta överdådlig blomning i juli med purpurroda till körsbärsröda blom-	Flora Linnea

		mor, halvt fylldblommiga och i mitten finns gula ståndare. Dofta väldoftande av körvel, sötmandel och mysk. En mutation av apotekarrosen har strimmiga kronblad och kallas polkagrisros. Buskros som blir 1 x 1 meter.	
'Rose de Rescht'	Höstdamas-cener	Remonterande höstdamascenerros som är en favorit bland rosentusiaster. Den har enastående vackra blommor som är tätt fyllda, nästan klotformade med en skål i toppen. Blommorna har en vacker mörkt karminröd färg som intensifieras med tiden. En rikligt blommande ros med en fantastisk doft av äpple och mandel. Uppkallad efter staden Rescht i Iran och har funnits i kultur före 1800-talet. Används som buskros och som häck och är skuggtålig. Blir 1,5 m hög och 1,2 m bred.	Flora Linnea

De norra rabatterna

Växt	Latinsk benämning	Beskrivning	Kommer från
Aklejruta	<i>Thalictrum aquilegifolium</i>	Se beskrivning s. 31.	Gunnel
Björnrot	<i>Meum athamanticum</i>	Vanlig i allmogeträdgårdar i nordöstra Skåne.	Gunnel
Dagljilja	<i>Heemerocallis lilioasphodelus</i>	Gul dagljilja är en växtart i familjen dagliljeväxter och är en vanlig trädgårdsväxt i Sverige. Växten är en flerårig ört som blir 70-80 cm hög. Bladen är remlika och uddspetsiga. Blomställningen med knippen. Blommar i juni.	Gun, Gunnel
Daggkäpa	<i>Alchemilla mollis</i>	Flerårig ört med stjälkar med behåring, grunt handflikiga blad och gulgröna blommor i glesa knippen. Namnet <i>Alchemilla</i> kommer av arabiskans ord för kemi vilket syftar på att vattendropparna på bladen användes av medeltidens alkemister.	Gunnel
Funkia	<i>Hosta</i>	Flerårig ört med kraftiga jordstammar som kan bilda utlöpare. Bladen är talrika med långa bladskäft. Blomställningen har några få reducerade blad och varje blomma har ett grönt eller vitt stödblåd. Vit eller violett blomma, rör- till klocklik eller trumpetformad. Funkian är populär att odla pga sina vackra blad och tusentals sorter har tagits fram. Blommar under sommarens slut.	Kiki
Hjärtbergenia	<i>Bergenia cordifolia</i>	Marktäckande vintergrön perenn med tjocka krypande rotstockar, blir ca 40 cm hög. Mörkgröna blanka runda blad och hyacintliknande mörktrosa blommor. Tillhör familjen stenbräckeväxter som förekommer naturligt i Centralasien. Blommar på våren.	Ursprunglig
Hybridallunrot	<i>Heuchera x brizoides</i>	Blir 30-60 cm hög, blommar maj-augusti, beroende på sort.	Henny
Höstaster	<i>Aster novi-belgii</i>	Ofta lågvuxna sorter som säljs allmänt i kruka på hösten som "höstglädjeväxter", men är i själva verket perenner. Höstaster är en 20-50 cm hög tuvbildande art. Den har ganska små blommor men i gengäld är de många på den rikt förgrenade plantan. Härdig till zon 5 och blommar i september-oktober.	Gun
Höstflox (Hf)	<i>Phlox paniculata</i>	Mörkgrönt bladverk och rosalila blommor med vitt öga. Sprider sig med utlöpare utan att vara aggressiv. I handeln finns en Grönt kulturarv® sort 'Alma Jansson' som är insamlad i Roslagen i Uppland där den funnits sedan åtminstone 1939. I Polemanska trädgården finns en vit och en rosa sort. Blir 70-80 cm hög och blommar i juli-aug. Vanlig i skånska allmogeträdgårdar.	Gun/ Gunnel/ Lill-Britt
Lavendel	<i>Lavandula angustifolia</i> 'Hidcote blue'	Flerårig, aromatiskt doftande grågrön halvbuske som blir omkring 50 cm hög. Lansettlika blad och blåviolettera blommor som sitter i axlika kransar. Lavendel är en odlad art som ibland kan påträffas förvildad i Sydsverige. Arten hör hemma i Medelhavsområdet och är omnämnd redan under medeltiden. Främst använd som kantväxt. Räknas som kryddväxt. Artnamnet <i>angustifolia</i> betyder smalbladig och kommer av latinets <i>angustus</i> (smal) och <i>folium</i> (blad). Blommar i juli-augusti	Inköp, Gyllsjö Bär & Frukt
Luktaster	<i>Aster novae-angliae</i>	Den sistblommande och högsta perennen, blommar med mörkröda blommor i sept-okt och kan bli 120 cm hög. Den har kraf-	Gun

		tiga stjälkar med blad ändå upp till toppen. Vissa sorter får "fula fötter" av vissna blad längst ner, vilket gör att de kan planteras bakom andra växter. Strålblommor i stort antal på toppen av varje stjälk med en gul disk.	
Fänrikshjärta, vit	<i>Dicentra eximia</i> <i>eller formosa</i>	Bladverket är ormbunkslikt och de rosa eller vita blommorna sitter i en ensidig klase. Plantan sprider sig med underjordiska stammar och bildar täta mattor. Blir ca 30-40 cm hög. Kommer från Ostasien eller Nordamerika och är lund- och lövskogsväxter, varför de gillar att växa i halvskugga, men klarar även solig placering om den kompenseras med vattning. En klassisk "mormorsväxt". Blommar i maj.	Inköp, Höjlins
Midsommarblomster	<i>Geranium sylvaticum</i>	Flerårig ört som kan bli drygt 50 cm hög. Dunhåriga stjälkar med körtelhår. Bladen är handflikiga med ganska breda och kortspetsade flikar. Blommar i juni med ganska stora violetta blommor som sitter två och två i stora knippen. Midsommarblomster är den vanligaste av våra nävor. Första fynduppgift publicerades på 1600-talet. Artnamnet kommer av latinets <i>sylva</i> (skog) och namnet midsommarblomster kommer av att den blommar vid midsommar.	Gunnel
Pion – Lukt pion 'Karl Rosenfield'	<i>Peonia lactiflora</i>	Röd, 70 cm hög, blommar i juni. Bondpionen var vanlig i skånska allmogeträdgårdarna.	Köpt
Prästkrage (Pk)	<i>Leucanthemum vulgare</i>	Flerårig ört med vita strålblommor och gul korgbotten, kan bli 50-90 cm hög, blommar i juni. Skånes landskapsblomma och kulturmarksväxt som återfinns på öppna marker. Äldsta fynduppgiften är från 1600-talet.	Vild
Stjärnflocka (Sf)	<i>Astrantia major</i>	Flerårig ört med upptill grenig stjälk som kan bli nästan en meter hög, handflikiga blad, blommor samlade i en korglik flock vita eller rödlätta blommor omgiven av stora lansettlika svepeblad. Lätt att känna igen. Ursprungligen från Syd- och Mellaneuropa. Stjärnflocka odlas ofta som prydnadsväxt i trädgårdar och är en bra snittblomma. Blir 60 cm hög och blommar i juni-aug.	Gunnel/ Lill-Britt
Snöbollsbuske	<i>Viburnum opulus</i>	Det vilda olvonet blir en ganska stor vuxen buske, ca 4–5 meter hög men det finns även lägre sorter. Den mest kända varianten är snöbollsbusken som finns vid många hus och gårdar över hela landet där de bollformade, vita vackra blomställningarna slår ut kring midsommar och översällar busken. En av våra allra äldsta trädgårdsväxter, belagd redan i slutet av 1500-talet i Holland. De vilda olvonen har en flat blomställning med stora vita, sterila blommor runt kanten. Snöbollsbuskens blomställning består enbart av sterila kantblommor. Omtalas av Linné år 1755.	Inköp
Stormhatt (Sh)	<i>Aconitum napellus</i>	Äkta stormhatt är en storväxt, flerårig ört som kan bli drygt en meter hög. Bladen är kala och djupt handflikiga och blommorna stora mörkblå som sitter samlade i rikblommiga klasar. Äkta stormhatt är en ursprungligen odlad art som sällsynt förekommer naturaliserad i Skåne och i Dalarna. Första fynduppgift är från Falun och publicerades 1739. Äkta stormhatt odlas som trädgårdsväxt och en rad förädlade namnsorter finns i handeln. Blommar juli-sept. Vanlig i allmogeträdgårdarna i Skåne.	Gun
Vårkrage eller Gemsrot	<i>Doronicum orientale</i>	Växtart i familjen korgblommiga växter. Vårkragen påminner om prästkrage. Kan bli upp till en meter hög. Trivs bäst i halvskuggigt läge och breder lätt ut sig. Kommer ursprungligen från Sydösteuropa, och förekommer förvildad i södra och mellersta Sverige. Blommar i april-maj.	

Regionmuseets E-rapportserie 2014

Kulturmiljö

1. Baldringe kyrka – utvändig renovering, Baldringe sn, AM, Maria Sträng, 2013
2. Pynten i Vattenriket, Kristianstad sn, BD, Jimmy Juhlin Alftberg och Helene Stalin Åkesson, 2013–2014
3. Barkåkra kyrkogård, Barkåkra sn, VP, Åsa Jakobsson och Maria Sträng, 2013
4. Södra Sandby kyrka – medeltida träskulpturer, Södra Sandby sn, AM, Maria Sträng, 2013
5. St Petri kyrka – ombyggnad av värme- och ventilationssystem, Klippans sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2013
6. Långalts myr – markanvändning och historia, Örkelljunga och Skånes Fagerhult sn, DK, Cissela Olsson, 2013
7. Östra Karaby kyrka – utvändig renovering, Östra Karaby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2013
8. Dalby kyrka, 9 ½ sekler av förändring, byggnadsarkeologiska iakttagelser vid utvändig renovering, Dalby sn, BAD Petter Jansson, 2012
9. Norra kyrkogården i Lund, Lunds stad, VP och bilaga med kvartersbeskrivning, Kerstin Börjesson, Åsa Jakobsson och Anna Rabow, 2013
10. Buxbom, Handbok om buxbom på begravningsplatser i Skåne och Blekinge, PJ, Cissela Olsson och Anna Rabow, 2014
11. Dörrar och portar på uthus – kurs inom landsbygdsprogrammet, Helena Rosenberg, 2013
12. Kvistofta församlings kyrkor – utrustning för värmesystem, Bärlövs sn, Fjärestad sn, Glumslöv sn och Kvistofta sn, AM, Maria Sträng, 2014
13. Östra kyrkogården i Lund, Lunds stad, VP, Kerstin Börjesson, Åsa Jakobsson och Anna Rabow, 2014
14. Gundratorp – Ekholmens dammverk, Vittsjö sn, AM, Helena Rosenberg, 2013–14
15. Bäckaskog slott 2014, Kiaby sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013–14
16. Krubbemölla – omläggning av stråtak, Vitaby sn, AM, Emelie Petersson, 2014
17. Glimmebodagården – vårdåtgärder 2014, Brösarp sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014
18. Brönnestad kyrkogård, Brönnestad sn, VP, Åsa Eriksson Green, Åsa Jakobsson och Emelie Petersson, 2013
19. Sankt Nicolai kyrka – tillbyggnad vindfång, Trelleborgs sn, AM, Kerstin Börjesson, 2013
20. Ignaberga kyrka – invändig renovering, Ignaberga sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2012
21. Tomelilla Byagård – Vård- och underhållsplan, Tryde sn, VP, Jimmy Juhlin Alftberg och Lars Buhrgard, 2014
22. Heliga Trefaldighetskyrkans kyrkogård, Kristianstad sn, VP, Åsa Eriksson Green, Åsa Jakobsson, Boel Nordgren och Cissela Olsson, 2013
23. Vallkärra kyrkogård, Vallkärra sn, VP, Åsa Jakobsson, Anna Rabow och Carin Strümpel-Alftén, 2014
24. Käseholm. Natur- och kulturvärden – en översikt, Tryde sn, DK, Cissela Olsson, 2014.
25. Skurups kyrka, kalkmålningar i kor och absid, Skurups sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
26. Hassle Bösarps kyrka – utvändig renovering, Hassle Bösarp sn, AM, Anna Rabow, 2014
27. Burlövs gamla prästgård – putslagning, Burlöv sn, AM, Anna Rabow, 2014
28. Skiffertak på Klippans bruk, Klippans sn, AM, Helene Stalin Åkesson och Linn Ljunggren, 2014
29. Fastighetsvillan Pälssjö kyrkogård, Helsingborgs sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2014
30. Glimmebodagården – golvundersökning 2014, Brösarp sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014
31. Holmby kyrka – utvändig renovering, Holmby sn, AM, Maria Sträng och Linn Ljunggren, 2014
32. Ballingstorp och Per-Ols – diverse arbeten 2014, Kvinge sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014
33. Nosaby kyrka – invändig renovering, Nosaby sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2013
34. Ekeby kyrka – ramp och innerfönster, Ekeby sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
35. Djurröds kyrka – konservering av altarpopsats och predikstol, Djurröds sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
36. Särslövs kyrka – renovering torn, tak, fasader, Särslövs sn, AM, Kerstin Börjesson, 2014
37. Hammarlövs kyrka – invändig renovering, Hammarlövs sn, AM, Petter Jansson, 2014
38. Hakarp 2:10 – åtgärder på ekonomibyggnad, Bräkne Hoby sn, AM, Emelie Petersson, 2014
39. Renovering av gravplats, Gamla kyrkogården, Kristianstad stad, AM, Åsa Eriksson Green, 2013
40. Agusastugan 2014, Andarum sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014
41. Örumshuset – uppmurning av skorsten, Hörup sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014
42. Eslövs kyrka – utvändig renovering, Eslövs sn, AM, Petter Jansson, Linn Ljunggren, 2014
43. Vittskövle slott 2014, Vittskövle sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014
44. Häglinge kyrka – mögelsanering, etapp I, Häglinge sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
45. Silvåkra kyrka – nytt styr- och regelsystem för värme, Silvåkra sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
46. Sankt Peters klostrets kyrkogård, Lunds stad, VP, Kerstin Börjesson, Åsa Jakobsson och Anna Rabow, 2014
47. Norra Grönby mölla – vingar på plats, Grönby sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2014
48. Hammarlunda mölla – ny segelbana, Hammarlunda sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2014
49. Övraby mölla – bockhuvudplanka och vridkrans, Övraby sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2014
50. Starby kyrka – tak, mur och klockboken, Starby sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2013
51. Västerstad kyrka – brandlarm, Västerstad sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
52. Långaröd kyrka – brandlarm, Långaröd sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
53. Uppåkra kyrka – sanering under bänkkvarter, Uppåkra sn, AM, Petter Jansson, 2014
54. Västra Broby kyrka – utvändig renovering, Västra Broby sn, AM, Anna Rabow, 2014
55. Östra Sallerup kyrka – Brandlarm, Östra Sallerup sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
56. Östraby kyrka – Brandlarm, Östraby sn, AM, Petter Jansson och Linn Ljunggren, 2014
57. Bondrumsgården 2014, Fågeltofta sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014
58. Annelövs kyrka – utvändig renovering, fasader och tak, AM, Kerstin Börjesson och Petter Jansson, 2011
59. Strömsborgs ullspinneri – rekonstruktion av vattenhjul, Osby sn, AM, Helene Stalin Åkesson, 2013-2014
60. Båstad kyrka – tak- och fasadrenovering, Båstad sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2014
61. Löderups kyrkogård, Löderups sn, VP, Åsa Jakobsson, Cissela Olsson och Helena Rosenberg, 2014
62. Finja kyrkogård, Finja sn, VP, Åsa Eriksson Green, Åsa Jakobsson, Emelie Petersson och Tony Svensson, 2014
63. Tvärskogs begravningsplats, Finja sn, Åsa Eriksson Green, Åsa Jakobsson, Emelie Petersson och Tony Svensson
64. Allahelgonakyrkan, Råå – tillgänglighetsanpassning, Raus sn, AM, Maria Sträng, 2014
65. Polemanska trädgården, Fåringtofta sn, PJ, Anna Rabow, 2014

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AM- antikvarisk medverkan
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

